

APEL UDRUGE SINBAD ZA UVOĐENJE SLOBODNOG SOFTVERA U SVE JAVNE INSTITUCIJE FINANCIRANE IZ DRŽAVNOG PRORAČUNA

Udruga za slobodne informacije SINBAD već je mnogo puta i u raznim povodima upućivala apele hrvatskoj javnosti kojima se poziva na što šire korištenjem slobodnih (free) i "otvorenih" (open source) softverskih produkata u tijelima državne uprave i ostalim ustanovama koje se financiraju iz državnog proračuna. Ova tema posebno se aktualizirala danas, u vrijeme duboke ekonomske krize, kada vlada svojim mjerama ukida i ona najosnovnija socijalna prava hrvatskih građana, pa nam se s obzirom na takve okolnosti nameće pitanja - Zašto naša Vlada s jedne strane uvodi tako oštre mjere štednje da se njima doslovno ugrožavaju životi velikog broja hrvatskih građana, dok s druge rasipa novac na nepotrebne stvari? No ovdje treba reći da se ne radi samo o uštedama novca iz državnog proračuna, nego o i nekim drugim jednako tako važnim stvarima.

Sama ideja o korištenju softvera ove vrste u javnim institucijama nije dakako ništa novo, niti se može reći da ta ideja dosada nije imala nikakvoga uspjeha. Hrvatski zagovornici i razvijatelji slobodnih/otvorenih softverskih rješenja, odnosno njihove udruge, prvenstveno Hrvatska udruga Linux korisnika (HULK), te Hrvatska udruga za otvorene sustave i internet (HrOpen) već godinama ozbiljno rade na njezinoj realizaciji, pokretanjem raznovrsnih inicijativa i projekata, posebice onih na području obrazovanja. Nažalost, sve te aktivnosti nailaze na snažan otpor u rečenim institucijama, koji se vjerojatno ne može pripisati samo onoj uobičajenoj birokratskoj inerciji. Ovaj je otpor, kao i ostale poteškoće na koje nailaze inicijative hrvatskih linuxaša, zasigurno su uzrok i stanovite rezignacije u ovim kugovima u pogledu na mogućnosti i perspektive jačeg proboja ovog softvera u hrvatski javni i poslovni sektor, zbog čega se zadnjih godina osjeća stanovito slabljenje i propagandnih i svih drugih aktivnosti vezanih uz razvoj i primjene softvera ove vrste.

Istina je da se u vezi s ovim inicijativama postavljaju i neka nimalo trivijalna pitanja. Recimo - bi li ovakva ideja uistinu dovela do ušteda i kolike bi one bile, koji bi projekti bili prioritetni i kojim bi se tempom trebali odnosno mogli ostvarivati s obzirom na "ukorijenjenost" vlasničkog (proprietary) softvera u najširoj primjeni, odnosno na navike najvećeg broja softverskih korisnika, ali i s obzirom na relativno uzak krug stručnjaka koji se bave slobodnim/otvorenim softverskim tehnologijama, te tko bi, na koncu, uopće preuzeo odgovornost za njihovu realizaciju¹. Još jedan bitan problem zasigurno predstavljaju i interesi nekih moćnih poslovnih krugova koji od prodaje vlasničkog softvera hrvatskoj državi izvlače značajnu materijalnu korist, a vjerojatno i nekih pojedinaca u državnim institucijama koji im "idu na ruku" (možda i u zamjenu za stanovite privilegije).

No, treba imati na umu da su projekti ove vrste već realizirani u praksi u nekim regijama zemalja članica Europske Unije i nekim europskim gradovima, s tim da sličnih primjera ima i drugdje u svijetu, te da se ovdje radi o nekoj vrsti trenda koji bi Hrvatska država trebala slijediti u prvom redu zbog sebe same, zbog svojih nacionalnih interesa, kao i svoga ugleda u europskoj i međunarodnoj zajednici. Naime, potrebno je naglasiti, tim više jer se stvari koje se tiču ove problematike uglavnom događaju prešutno, bez gotovo ikakve medijske pozornosti, a da se ovdje radi i o značajnom političkom pitanju s obzirom da vlasnički softver u državnim institucijama rezultira nekom vrstom ovisnosti države o kompaniji koja je taj softver proizvela, što otvara mogućnost raznovrsnih manipulacija (financijske ucjene, ugrožavanje tajnosti podataka i dr.). Zanimljivo je tako primijetiti da je u našoj zemlji elektroničko poslovanje s tijelima državne uprave omogućeno samo građanima i poslovnim subjektima koji se koriste softverskim produktima tvrtke Microsoft, a čini se da nadležne institucije uopće nemaju u planu promijeniti nešto po tome pitanju. O korištenju zatvorenih (vlasničkih) formata u javnoj komunikaciji da se i ne govori. Smatramo da ova činjenica nije ponižavajuća samo za korisnike platformi koje nisu microsoftove. A s druge strane, slobodni softver zbog svoje otvorenosti i činjenice da je uglavnom besplatan isključuje mogućnost manipulacije bilo kakve vrste, te omogućava domaćim stručnjacima da ga unaprijede i

¹ Ovdje se radi u prvom redu o uvođenju slobodnog uredskog paketa OpenOffice u sve državne institucije, zatim o uvođenju nekog od slobodnih operativnih sustava (neke od Linux distribucija) u najširu primjenu, a kasnije možda i o slobodnim rješenjima za "elektronsko poslovanje", korištenju "Linux Terminal Servera" u obrazovnim, a i drugim ustanovama i institucijama čime se troškovi nabave hardvera i održavanja informatičke opreme mogu svesti na najmanju moguću mjeru i sl.

prilagode ovdašnjim potrebama i specifičnostima. Nije li uostalom u interesu naše države obrazovati i zapošljavati naše stručnjake na razvoju vlastitih softverskih rješenja, a ne kupovati gotova rješenja iz inozemstva i tako, usprkos svim raspoloživim resursima, stavljati našu lijepu zemlju u poziciju informatičke kolonije.

Nema sumnje da bi zbog svega navedenoga hrvatska država, ali i hrvatska javnost trebali napokon prepoznati pravu vrijednost inicijativa hrvatskih linuxaša (a ne prosto je nevjerojatno da se to nije dogodilo već ranije) i pridati im pozornost koju su svojim radom i zalaganjem odavno zaslužili. Pritom treba imati u vidu da većina njih radi volonterski i da ih pokreće uglavnom njihov altruizam - ideali društvene pravde i fer odnosa u poslovnom svijetu. Istina je da u našem društvu ideali nemaju dobru prođu i da će u javnosti prije izazvati podsmjeh nego ozbiljno zanimanje, no puno je gora istina da svaka cinička svijest, osobna ili "društvena" prije ili poslije mora doživjeti svoj slom (ovaj je gospodarski, kulturni i moralni slom našega društva koji se događa pred našim očima upravo posljedice ove činjenice). Ono što bi napokon također trebalo biti prepoznato jest i neravnopravan položaj slobodnih odnosno otvorenih softverskih rješenja na tržištu, uglavnom uzrokovan već pomenutim favoriziranjem vlasničkih softverskih rješenja, premda je odnos cijena/kvaliteta gotovo redovno na strani onih slobodnih odnosno otvorenih. Nema sumnje da se ova činjenica može smatrati i jednim od indikatora korumpiranosti našega društva.

Još jedan aspekt priče o slobodnom i otvorenom softveru odnosi se i na ideju slobode, odnosno društvenu ulogu pokreta za slobodni softver i slobodne informacije, koji smo pokušali elaborirati u mnogobrojnim našim tekstovima, pa ne ovome mjestu nećemo dužiti. Samo ćemo naglasiti kako u svijetu koji se našao na prekretnici i koji ubrzano pokušava pronaći nove modele ekonomskih i društvenih odnosa, ideje ovoga pokreta shvaćene u najširem smislu (koje uključuju viziju modela "slobodne ekonomije") po našem mišljenju mogu značajno pridonijeti humanizaciji međuljudskih odnosa na poslovnom i intelektualnom polju, obrazovanju mladih generacija za otvorenost srca i uma, razbijanju lanaca korupcije u državnim aparatima većine svjetskih zemalja i njihove interesne sprege s velikim "igračima" u poslovnom svijetu, uništenju monopolističkih tiranosaurusa čije je vrijeme već odavno prošlo, te preobražaju ovog današnjeg "mahnitog kapitalizma" u primjeren ekonomski i društveni sustav koji će zadovoljavati interese i potrebe svakog ljudskog bića i svjetske zajednice u cjelini.

Hoće li se ovi ciljevi ostvariti i kada, ovisi o nama samima. Zato apeliramo na nadležne institucije da i kroz akciju uvođenja slobodnog softvera u sve naše javne institucije (kao i kroz brojne druge, još i važnije aktivnosti) pokažu dobru volju i započnu nužne promjene kojima će se naše društvo izvesti iz ove dugotrajne i iscrpljujuće krize i usmjeriti na put oporavka i napretka. Nema sumnje da rokovi za početak ovih promjena ističu i da će, ako se oni propuste sudbina našega naroda i naše države postati vrlo upitnom.

Udruga za slobodne informacije SINBAD